

Mi valósul meg a leányálmokból?

Elmondotta: Dr. *Vass Vincéné*

Mi a leányálmom? Olyan, mint egy tarka keleti szőnyeg, amelyen tobzódnak a színek s amelybe a leányszív beleszővi legmélyebb titkos vágyait és reményeit. Szeretünk fehér leányálmokról beszélni. Kétségkívül van ezen a tarka szőnyegen valami a fehér színből is. Valami, amiről azt mondja Madách Évája: „Tán az égből kísért e világra.” De vannak rajta más színek is. Ezek a testből, a vérből, az ösztönökből, a környező világból, vagy a számító észből szövődnek belé. De így tarkaságában is a Teremtő akarta ezt az álmvilágot. Hiszen Éva maga is álomból született. Meg van írva: „Bocsátá az Úr Isten mély álmot az emberre és az elaluvék. Akkor kivon egyet annak oldalbordái közül... és alkotá az Úr Isten azt az oldalbordát, amelyet kivett vala az emberből, asszonnyá és vive az emberhez” (Mózes 2:21—22.). Tehát a férfi álma a nő. A nő pedig tovább álmodja magában ezt az öröklött álmot lés álmodik a férfiről, aki megálmodta őt. Olyannak álmodja a férfit, mint aki most is róla álmodik. És álmában úgy látja a férfit, ahogy csak álomban lehet látni egy férfit. Az a tragikus a világteremtésben, hogy a nő álmából nem mindig lép elő egy valóságos férfi, mint ahogy Ádám álmából előlépett egy valóságos Éva. És ha a nő álma beteljesedik is, nem mindig olyan Ádám-ban teljesedik be, amilyenről Éva álmodott. A nő mindig hordozza annak a történeti valóságnak a következményeit, hogy míg Éva Ádám álmának a megvalósulása volt — tehát a férfinak nincs oka panasza, legfeljebb önvádra — addig Ádám megvolt, mielőtt Éva megálmodhatta volna. Évát nem kérdezte meg a Teremtő, még az álmait se leste el, hogy milyen legyen Ádám. Az következik ebből, hogy a leányálmom magában hordozza a csalódás veszedelmét. De már itt meg kell jegyeznem: ezen a tragédián nem kell sírni. Mert a leányálmom, ha nincs

is olyan termékeny, mint Ádám álma volt, mégis elengedhetetlen és döntő fontosságú tényező ebben a világban. Álomlátó lányok a jövőt tartják a kezükben, álmaikkal nevelik önmagukat és alakítják az eljövendő férfit. Csodatükröt tartanak a holnap elé. Épen ezért ezek az álmok egybeölelkeznek az égben angyalok álmaival.

De nem minden leányálmokra illik ez a megállapítás és nem maradék nélkül illik a leányálmokra. Ezért próbáljuk meg egy kissé elemezni a leány álmokat. Fogadjuk el azt a feltevést, hogy az álmok törvénye mindig ugyanaz. A között, amit éjjel álmodunk és a között, amit egy leány szív ébren álmodik, csak tartalom tekintetében van különbség. Maga a lelki folyamat, amiben az álom létrejön, többé-kevésbé ugyanaz.

Milyen jellemvonásai vannak tehát az álomnak?

Az első az, hogy *minden álom az élet rejtett mélységeit hozza napfényre* Minden álom a lelki élet feneketlen mélységeibe bocsátja alá finom haj szálgyökereit és onnan szív magába tartalmat. Amit pl. éjjel álmodunk, abban zagyva keverék formájában az sűrűsödik össze, amit valaha láttunk, hallottunk, olvastunk, éreztünk s ami, mint rejtett szenvedély és vágy, a lelkünk fenekén meghúzódik. Mi már talán régen eltemettük ezeket, de az álom varázsvesszeje felkavarja a mélységeket és felszínre hoz onnét minden tücsköt-bogarat, mint a bűvár a tengerfenékről a gyöngykagylót. Hasonlóképen van abban az álomban is, amit egy leányszív nappal álmodik. Itt is a lélek rejtett tartalma fejeződik ki. Öröklött ösztönök, amelyeknek vezetőkei egészen Éva anyánkig nyúlnak vissza, vérünk, idegrendszerünk áramlása, jellemünk, lelki minőségünk és nem kis mértékben a környezet hatása. Nem minden leányálmom egyforma, mert nem minden leánylélek rejtett tartalma egyforma. Általában a mai leányálmom határozottan más, mint az én leánykorom álmai, vagy még inkább, mint nagyanyáink álmai voltak. Régen a leányálmom — mondjuk — sápadtabb volt, több volt rajta a holdvilág titokzatosságából, mint a napsugár fényéből, vagy mondjuk, poétikusabb és fehérebb volt, mert a környező világ hatása a lélek minőségét nem ostromolta annyira mint ma, sőt cenzúrázta és fékezte. A környező világ alatt nemcsak az életviszonyokat, a szokásokat, a szórakozási alkalmakat, stb. értem, hanem magát a testet is. A mai leányálmokon jobban meglátszik az anyagi és érzéki vonás; azt mondhatnám, több rajta a föld szaga, az arany sárga színe és a vér pirossága. Régen a leányálmomban olyan kis dolgok szerepeltek, mint egy szál virág, egy mosoly, egy távolról megpillantás, vagy egy ujjal való érintés. A mai leány álmok ilyen kicsiségekkel nem foglalkoznak. A régi leányálmom érzelmesebb, sze-

mérmesebb és büszkébb volt, a mai leányálmokon meglátszik, hogy a világban már cinikusan, nyegle hangon, nyersebben és túlvilágosan beszélnek a szerelemről. A mai leány többet tud, tehát *kevésről* nem álmodik. Természetes, hogy mikor arról van szó, hogy mi valósul meg a leányálmokból, akkor ezt a tartalmi különbséget is figyelembe kell vennünk.

Egy másik jellemvonása az álmoknak az, hogy minden álom bizonyos mértékben *menekülési kísérlet a jelenből*. Ezért álmodjuk magunkat vagy a múltba vissza, vagy a jövőbe előre. Minden álomban rejtőzködik valami türelmetlenség.

*Az álom
A természetnek legszebb adománya.
Megnyílik ekkor vágyaink tartománya.
Mit nem lelünk meg ébren a világon.
Álmában a szegény
Nem fázik és nem éhezik,
Bíbor ruhába öltözik
S jár szép szobák lágy szőnyegén,
Álmában a király
Nem büntet, nem kegyelmez, nem bírál...
Nyugalmat élvez.
Álmában az ifjú elmegy kedveséhez,
Kiért epeszti tiltott szerelem,
S ott olvad égő kebelén. —*

(Petőfi: Az álom.)

Azt szokták mondani, hogy az éhes disznó makkal, a liba kukoricával álmodik, az éhes ember pedig terített asztalhoz ül álmában s mikor felébred, nagyon' csodálkozik, hogy mégis éhes maradt. A leány álmokban is valami türelmetlenség fejeződik ki. Petőfinék a lelkéből ez a türelmetlenség így tört elő:

*Istenem, be várva várom
Azt az órát, amidőn
Kit nekem rendelt a végzet,
A leány ölembe jön.

És ugyan ki és minő lesz
Majd az én szerelmesem?
Úgy sóvárgok tudni, mint még
Nem sóvárga senki sem.

Szőke, barna lesz-e fürte?
Szeme kék vagy fekete?*

*Felnyúló-e, mint a cédrus,
Gömbölyű-e termete?*

*Szép a szőke, szép a barna,
Mind a kettő szép, ha szép;
Hátha még a bájjal aztán
A jóság is frigybe lép!*

*Isten, ilyet adsza nékem,
S nem bánom — csak ilyet adj
Akár szőke, akár barna.
Akár kicsiny, akár nagy!*

(Petőfi: Az én mátkám.)

Nemcsak Petőfi türelmetlen, de a leány is. Nem tud várni a kis hajadon a valóság megérkezésére, ezért álmában előre megvalósítja azt, amire vágyik. Még nem ismeri Ádámot, de már elkezeli és képzeletben maga mellé ülteti. Még csak leány, de már menyasszónak álmodja magát. Még csak nagyjából, ünneplő ruhában és ünnepi ábrázatban ismeri álmainak tárgyát, de fantáziájával megálmodja egész lényét. Még csak menyasszony, de már feleségnek s talán anyának is álmodja magát. Mivel ez így van, az alánokban mindig több van a vágyból, mint az okosságból. Ezért a szerelmes álmodónak egész magatartása oktalan lesz. Ilyenkor jogosan szólhat így a kislány:

*Édes apám, édes anyám,
Ne bízzatok most semmit rám,
Nézzétek el, ha hibázok —
Tudom is én, mit csinállok!*

(Petőfi: A szerelem, a szerelem...)

Sőt sokszor olyanok az álmaink, hogy a valóságban szinte megvalósíthatatlanok. Ezért szoktuk mondani: „Ezt még álmomban se mertem volna remélni.” Különös szerencséje volt Ádámnak, hogy az ő megvalósulhatatlannak tetsző álma 1100 százalékgig beteljesedett. Mire felébredt, a valóságban állott előtte az, akiről álmodott: Éva. De a leány álmok a legtöbbször csak álmok maradnak.

Az álmokat az is jellemzi, hogy bennük *az élet jelentéktelen eseményei, dolgai és élményei, mondhatnám, közömbös vonásai sűrűsödnek össze.* Ha pl. egy tájról álmodunk, álmunkban rendesen olyan mozzanatok színesednek ki, amelyeket éber állapotban alig méltattunk figyelemre. Azután az is igaz,

hogy az *álmok elsősorban látási képzetekből alakulnak*, nem gondolatokból, fogalmakból és eszményekből. Ez a vonás a leányálmokon is felfedezhető. Az életnek nem nagy, sorsdöntő kérdései jelennek meg bennük, hanem kicsiny apróságai és az ideálnak nem a jelleme, a lelki tartalma formálódik ki bennük, hanem a külső alakja, az, hogy szőke-e, vagy barna, kicsiny-e, vagy nagy, a kiállása, a szeme, a bajusza, stb. Ezért a mai leányálmok ideáljai legtöbbször a zsúrfiúkból kerülnek ki, vagy valami filmszínészhez, esetleg boxbajnokhoz hasonlítanak. Ha a leányálmok férfi eszményeit nézem, akkor sokszor kétségeim támadnak a szentírás egy része iránt. Ugyanis meg van írva a bibliában, hogy az Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette az embert. S ha ez így van, akkor vagy a szentírás van elhibázva, vagy ezek az álomlovagok. — A leányálmokban a házaseletnek is nem a belső, lelki tartalma rajzolódik ki, hanem a külső formái, élvezeti, gazdasági, társadalmi vonatkozásai.

Azt is megfigyelhetjük mindnyájan, hogy álmainkban nem bizonyos helyek szerepelnek, hanem keverék-helyek. Az, amit pl. Olaszországban láttunk, az álomban összekeveredik a magyar pusztával, vagy az északi sarkról szóló olvasmányainkkal, Firenze Budapesttel, Velence Kecskeméttel. Ugyanígy vagyunk a személyekkel is. Az álmokban szereplő személyek mindig *gyűjtőszemélyek*: sok-sok ismerősünk vonásaiból rakódnak össze. Ez a sűrítési eljárás folyik a leányálmokban is: nem egy Ádám, de sok Ádám keveredik össze bennük. Természetes, hogy elkerülhetetlenül bekövetkezik a csalódás, amikor az egy Ádámban nem találjuk fel a sok Ádámnak szeszélyesen kiválogatott tulajdonságait.

Még egy jellemvonására szeretnék rámutatni az álomnak. Ez az, hogy a mi *életünkben bizonyos cenzúra folyik*. Ez a cenzúra nem engedi, hogy bizonyos rejtett vágyak képzetté, gondolattá, akarattá váljanak. A madár a fejünkre szállhat, de a cenzúra azt már nem engedi meg, hogy ott fészket is rakjon, A Jelek igyekszik elúzni magától a megszégyenítő, az illetlen, a kellemetlen, vagy veszélyes vágyak képzeteit. Ezekből azután álom lesz. Nagyon sok álom nem más, mint elnyomott vágyak rejtett teljesülése. Ilyen lehetett az a leányálmom is, amit Czuczor Gergely így énekelt meg:

*Hajnalodik, harmatozik,
A lányka még álmodozik,
Piros ajka csak úgy nevet,
nej, be hamis álma lehet!*

*Hamis álmom leánydolog,
Szíve olyan furcsán dobog,
Hogyha már az álma ilyen,
Hát a valósága milyen?*

*Piros ajkú kis galambom
Sohse búsulj e bajodon,
Mert hiszen a legényfajták
Sem jobbák az istenadták.*

(Czuczor: Leányálmom.)

A titkos és elnyomott vágyak természetesen nem kíméletlen őszinteséggel valósulnak meg a leányálmokban, mert még az öntudatlan álomban is szerepel a cenzúra, mennyivel inkább azokban az álmainkban, amelyeket éber állapotban álmodunk. Mégis nagyon fontos, hogy vigyázzunk erre a cenzúrára, ami különben nem más, mint egyéni lelki tulajdonságaink megnyilatkozása, mondjuk, lelkiismeretünk közbelépése. Ezért bizonyos mértékben igaz az a megállapítás, hogy olyanok az álmaink, amilyenek mi magunk vagyunk. Egy keresztényen leány álmái mindig fehérebbek, mint a felszínes lelki életet élő leányok álmái.

Abban, amit eddig elmondottam, ha nem fejeztem is ki világosan, többé-kevésbé megéreztettem, hogy mik valósulnak meg a leányálmokból. De mielőtt a kérdésre felelnék, rá kell még mutatnom az álmok legkíméletlenebb cenzúrájára, ami az életben történik meg. A magam életéből vett néhány példával hadd mutassam meg, hogy az élet cenzúrája bizonyos, álmokat zavaró momentumokkal (hogyan tépi meg az álmok tarka szőnyegét. Jó lesz erről is beszélni, nehogy én is megkapjam azt a közbeszólást, amit a múltkor az egyik előadáshoz szóló fiatal ember: úgy látszik már elmúlt 30 éves, mert filozófál.

Beszéljek-e arról, hogy az álmokat¹ szövögető kislány hány-szor pillantja meg álmaiban lovagját más és más Ádámban? Vagy arról, hogy hány-szor kell csalódottan megállapítania: nem ez az, akit megálmodtam? Sokszor elmondhatja Petőfivel:

*Álmaimban gyakran látogatsz meg
Életemnek legszebb álma te!*

És sokszor kell azt is elmondania: „Boldogságom álmokkép csupán.” A mai lányok különösen sokszor megtapasztalhatják azt, hogy le kell mondaniuk az álomról, mert a valóság nem akar alkalmazkodni hozzá.

Nem tudom, megértik-e azt is a mai lányok, hogy egy álmodozó tekintetű prepa az intézet zárt falai mögött titokban a minden titkot elzáró tej üvegből készült ablakhoz szorítja égő homlokát és szeretné látni a láthatatlan lovagot, akiről érzi, hogy lent sétál az ablak alatt, reá gondol és fel-fel tekint az ő Urnáit rejtegető ablakok sorára? Bizony az én leánykoromban több zavaró körülmény állott útjába annak, hogy egy leány álmainak lovagjával találkozhassek. Csak az volt a vigasztaló, hogy ez a zavar csak a körülményekben volt, nem pedig a leány, vagy a fiú szívében. Az én leánykoromban még el lehetett mondani, hogy az álomlátó fiatalok az ablakon keresztül nyalták a mézet.

De menjünk tovább. Az álmok lovagja megérkezett. Nem nagyon hasonlított ugyan a megálmodott lovaghoz, de mégis ő volt. A maga módján nyilatkozott (ezt is másképp álmodtam meg) és az eljegyzés dátumáról kezdett beszélgetni. Most visszarepülök egy pillanatra arra a szomorú esős vasárnapra, amikor 1914 július 26-ot írtak. Boldogan vártam ezt a napot, hisz eljegyzésre készültem. Egy nagy lépéssel közelebb léptem a leányálmok megvalósulásához. Egy pillanatra se gondoltam volna, hogy a zavaró momentum milyen közel leselkedik. Gondol is egy boldog menyasszony arra, hogy ezt a nagy örömet valami meg is zavarhatja? Pedig így történt. Már együtt volt a vendégsereg, már le kellett volna ülni az eljegyzési ebédhez. Igen ám, de a legfontosabb személyiség hiányzott: a vőlegény. A kocsí üresen jött vissza az állomásról. Mondjam-e, hogy az üres kocsí láttára eltörött a mécses? A társaság lehangoltan, kedvetlenül, suttogva találgatta, mi lehet az elmaradás oka. Az optimisták azt mondták: majd megérkezik a következő vonattal. Hát most már mindegy, az ebéd készen van, le kell ülni az asztalhoz vőlegény nélkül egy síró menyasszonnyal. Alig kezdtük, illetve kezdtek az ebédhez, az ablak alatt megperdül a dob és a kisbíró mindenknek tudtára adja, hogy a monarchia megüzente a háborút Szerbiának és elrendelték a déli hadtest mozgósítását. Erre a világot megrendítő hírre még a vonatok is megállottak és ezért késett el a saját eljegyzéséről a vőlegény. Íme egy leányálmom sorsa...

Menjünk tovább. Az eljegyzés után esküvőről álmodik a menyasszony. Folyik a háború. Minden megváltozik s látjuk, hogy nekünk is minden tervet meg kell változtatni. Az esküvő dátumát tologatjuk, előbb a falevelek lehullásáig, hiszen a hatalmas német császár ajánlotta ezt, azután még tovább, mert nincs lakás. Komáromban minden zugot lefoglalt a katonaság. Végre kaptunk egy lehetetlen lakást még lehetetlenebb házigazdával. Az esküvőt mindenesetre meg lehet tartani. Bútor

is akad egy-két darab és nyitva áll az ajtó a boldogság felé. Közben már eléggé megtépte a vihar a boldog otthonról szótt álmomat. De nem baj, új álmokat szőttem. Már a fészek se volt fontos, csak az, hogy mi benne legyünk. Mégis kemény szóval ébresztett fel a valóság, mikor átléptem az új otthon küszöbét. Minden leány úgy képzei el jövődő otthonát, hogy az gyönyörűen be van rendezve, minden a helyén van s neki csak el kell foglalnia a trónt, hogy ott uralkodjék hű szolgáján, akit urának csúfol a világ. Természetes, hogy én is valami ilyenről álmodoztam. S a valóság mi volt? Kietlen otthon. Felbonthatlan ládák sorai közt minden szobában egy-két darab bútor szomorkodott, várta a többit, ám a bútorcsináló munkásoknak is, no meg a vasútnak is fontosabb dolga akadt akkor. Az úri-szoba garnitúra 3 hónap múlva érkezett meg, a zongora 2 hétig volt hajón Budapeستől Komáromig. Nem is tudom már, hány hónapba került, mire rendbejött a 3 szoba és konyha. Ez utóbbiban szerzett meglepő tapasztalatokról és a főzés közben sokszor jelentkező zavaró momentumokról nem is beszélek. — Ezeket a dolgokat csak azért mondtam el, hogy a most férjhez menő lányok ne essenek kétségbe, ha nem kapnak is meg azonnal mindent. Sokkal nagyobb lesz az örömük és jobban értékelnek majd mindent, ha akadályokon keresztül valósul meg az álmuk. Mert az álom megvalósul, ha nem is abban a formában, ahogy megálmodtuk. Vagy így is ki merem mondani: az álom megvalósul, ha nem valósul is meg.

Azután szóljak-e arról a hamar jelentkező zavaró momentumról, amelyik a fiatalasszonyt leszállítja a trónról. Férjürem leveti ünneplő ruháját, sokszor fáradt, ideges, borús a homloka, mogorván néz körül, szolgálatkészsége is napról-napra erőtlennül, nem úgy udvarol, mint azelőtt, sőt nem is udvarol és nem is nagyon udvariaskodik. Az álmodozó asszony egyik ámulatból a másikba esik: ő nem királyné, aki uralkodik, de szolgálnia kell. Milyen nehezen törik be a dereka! Mikor az első pohár vizet viszi be elfoglalt férje urának, azt mondja: de többet igazán nem teszem... S azután lassan-lassan még súlyosabb szolgálatokat is végez, rájön arra, hogy a legnagyobb boldogság: szolgálni azt, akit szeretünk. Ez az igazi uralkodás is: szolgálat által emelkedni a másik fölé. Itt se valósul meg az álom, mégis megvalósul. Fordítva valósul meg s nem volna jó, ha nem így valósulna meg.

Foglalkozzam-e a háztartás álmokat elkergető gondjaival, azzal, hogy álmokat nem lehet főzni ebédre, a seprűvel, a töltrőruhával a mosogatóronggyal, azokkal a munkákkal, amelyek nem voltak az álomban, amelyek közben érzi az ember, hogy lecsúszott az álmok magasságából.

*Az ablakon besüt a nap.
 Sirassam, aki voltam?
 Eh, élni kell! Dalolni kezdek
 És minden újra jól van.
 Péntek: tézstanap. Ez a fontos!
 Jó csusza lesz ebédre!
 Liszt ide, tojás. Mégis úr,
 Ki a maga cselédje!
 Gyúrom a tésztát, nő, dagad,
 Jó friss szag száll belőle,
 Belegyúrom a napot is,
 Hogy csak úgy ragyog tőle.*

(Mikes Margit: Költő a konyhán.)

Beszélhetnék még a gondokról, a soha nem álmódott szenvedésekről, betegségekről, csapásokról. Óh melyik leányálomban szerepelnek ezek? Mit is mondjak? Goethe szavait idézem:

*Ki még nem szóta könnyel kenyerét,
 Ki nem virasztott terhes éjszakában
 Álmatlan ágyon, sírva, egymagában,
 Nem ismeri a mennynek erejét!*

Megvalósulnak-e a leány álmok? Nem. Legalább is nem abban a formában, amelyben megálmodjuk őket. Mégse merném mondani, hogy nem valósulnak meg. Hát nem nagyobb érték-e egy valóságos férj, akivel lelki közösségben élhetünk, mint egy megálmodott, csenevész lelkű, üresfejű Adonis? Hát nem szebb volt-e az az eljegyzés a vendégek háta mögött d. u. 5 óra-kor kettesben együtt ebédelve? (Mert ha késett is, megérkezett a vőlegény fáradtan, idegesen, hervadt, tépett virágcsokorral s mondanom se kell, hogy ekkor már nekem is megjött az étvágyam.) Hát nem jobban éreztem-e magam abban a lakásban, amelynek szinte minden darabját külön izgalommal vártam s amelyben mindent magamnak kellett elrendeznem? Hát nem szebb-e a szolgálat, mint az uralkodás? Nem boldogítóbb-e a boldogítani igyekezés, mint az önző álom boldogságra vágyása? Megtanultam, hogy az a boldogság, amikor elmondhatom:

*Nekem nincsen vágyam, nincsen akaratom,
 Mert, amit te akarsz, én is azt akarom.
 Nincs az az áldozat, mely kicsiny ne lenne
 Éretted, hogyha te örömet lelsz benne.*

*S nincs csekélység, ami gyötrelmesen nem sért,
Hogyha te fájlalod annak veszteségét...*

(Petőfi: Szeretlek, kedvesem.)

Hát nem volt-e édes ilyen lélekkel mindig újra meg újra revidéálni az álmokat és öntudatosan harcolni azok megvalósulásáért?

Ezt a kettőt különösen szeretném hangsúlyozni. Az egyik az, hogy revidéálnunk kell az álmokat. A másik pedig az, hogy harcolnunk kell álmaink megvalósulásáért.

Hiszen már kislány korunkban megtanuljuk, hogy álmainkat szinte napról-napra módosítanunk kell. Mi hajt bennünket akkor erre? Valami titokzatos ösztön gyakoroltatja magát velünk, hogy hozzászokjunk. Akis leány álmai még a hajasbaba körül forognak. Milyen boldogság öltöztetni, fésülni, szép új ruhát varrni neki, lefektetni, elaltatni úgy, mint az igazi kisbabát! Egy megvalósult titkos álom az a baba. Ma megkapjuk örülünk neki. De íme, holnap már valami nem tetszik rajta. Talán a ruhája nem olyan, amilyennek szeretttük volna, vagy a szeme, a haja színe? Új ruhát varrunk, új haját cserélünk, új babáról álmodunk. Bizony az életben később is gyakran kell hasonlót tapasztalnunk. Boldogok vagyunk, ha megvan a képességünk arra, hogy újat álmodjunk. Épen ezért azt mondom: leányok, legyetek makacs álmodozók! Sohase legyen lemondó a nótátok, olyan, mint ez:

*Álmaim is voltak, voltak ...
Óh én édes álmaim ...
Mint a felhők, szétfoslottak,
Mint a köd szél szárnyain.
Az az álom elenyészett,
Az a légvár füstgomoly ...
Az a remény, az az élet,
Az a világ nincs sehol.*

Nem, a leányálmoknak sohase szabad kimenni a divatból, se a szerelemnek, ami a leányálmok melegágya. Csak V. Ferdinánd gondolta ezt így. Egyszer kikocsizott a Práterbe s az egyik terebélyes fa árnyékában egy dragonyost pillantott meg, amint a babáját ölelgette. A császár, aki ekkor már öreg volt, kellenlenül fordult oda a szárnysegédjéhez: Hogy ez a számár-ság még most se ment ki a divatból!

Hát ne is menjen ki! Szétfoslott álom ellen új álom az orvosság, megfagyott remény ellen új reménység. Egyszer valaki vendégségben nem akart enni a feltálat zöldségéből. Azt

hajtogatta egyre, hogy még az este színházba kell kísérmie a feleségét. A házigazda megnyugtatta szelíden: csak egyél bátran, van nekem egy olyan szerem, ami biztosan elveszi a veres hagyma szagát. A vendég megnyugodott s jót evett a hagymából. Amikor aztán elmenetele előtt az ellenszert kérte, a házigazda kis tányéron prezentált neki egy cikk — foghagymát. Hagyma ellen hagyma — álom ellen álom az orvosság.

A másik, amit ne felejtsetek, az, hogy az álmok valórává-lásáért harcolni kell. Az álom nem sült galamb, de nagyon is eleven és meg kell fogni, hogy el ne repüljön. Nekünk magunknak döntő szerepünk van abban, hogy álmaink megvalósulnak-e. Ha arról álmodunk, hogy valaki szeret bennünket, akkor arra kell törekednünk, hogy mi jobban szeressünk. Ha az az álmunk, hogy boldogok vagyunk, akkor nekünk még magunknál is boldogabbá kell tennünk valakit, hogy annak a boldogságából fény áradjon a mienkre is. Ha azt akarjuk, hogy életünk napsugaras legyen, akkor nekünk magunknak kell napsugárrá válnunk. Egy „csalódott”, „meg nem értett” és önző asszony mellett a férjnek is ráfagy az ajkára a mosoly és a veszekedő asszony mellől iparkodik elmenekülni a férj: hirtelen akad neki a házon kívül valami fontos elintézni valója. Sok asszony van, akinek csak a maga ura pipája rosszagú. És sok asszony nem tud akkor hallgatni, mikor hallgatni kell és akkor beszélni, amikor beszélni kell. Sokszor az asszony a sok hiába-való beszédjével űzi el az álmokat és akadályozza meg azok megvalósulását. Egyszer egy férfi a felesége arcképét festtette meg. A kép elkészült, nézi, nézi a férj, fejét csóválja s egyszer csak kiböki hangosan: nincs jól eltalálva! Miért, kérem? — kérdezi a művész. Azért, mert sohase láttam még ennyi ideig — hallgatni...

Még egyet. Sokszor redukálni is kell az álmainkat. Alkalmazni a férj, a család, az otthon boldogságához. A jó asszony szívében a leányálmok kiszélesednek. Nem a maga boldogságáról álmodik már, de a családja boldogságáról és boldog lesz, ha ezért) lemondhat valamiről, ha áldozatot hozhat és szolgálatot végezhet. Nem akarok belekaszálni abba az előadásba, amelyik a gyermekszoba titkáról fog szólni. De azt meg kell mondanom, hogy ez a titok nem más, mint az álmok áthelyeződése mimagunkról a gyermekeinkre, azok boldogságára. Amikor pedig nehéznek látszik ez az áthelyeződés, akkor ez a titok nem más, mint megálmodása annak, hogy álmaink tovább élnek, folytatódnak, s talán szebben teljesednek be gyermekeink életében.

Mi valósul meg a leányálmokból?

Abban az életkorban, amelyben éh élek, már valamit lehet

erre felelni. Hangsúlyozom azonban, hogy még nem fejeztem be az átomlátást.

Mi valósult meg eddig? A leány álmok tarka szövete szétmálva, foszladozva, rongyokban hever előttem. Megtéppte, megkoptatta a valóság. És én nem sírok e foszladozó tarka szövet fölött. Mert a foszlányokból kiragyog néhány aranyszál. Azelőtt alig vettem észre, most a foszlányok között jobban érvényesül. Ez a néhány maradandó aranyszál többet ér nekem, mint az egész szétfoszlott tarka átomvilág. Ez valóság. És hiszem, hogy ez átkísér engem a síron túl az örökkévalóságba. Mi valósul meg hát a leányálmokból?

Azt is felelhetném, hogy a leányálmom nem arra való, hogy beteljesedjék, de a leány maga való arra, hogy a férfi álma benne valósággá váljék, mint ahogy Évánban Ádám álma valósult meg és nem megfordítva. Azt is mondhatnám, hogy a leányálmoknak az a céljuk, hogy neveljenek minket és azt a férfit, akit mellénk állított az Isten. Azt is mondhatnám, amit Tompa így énekel meg:

*Szerelmetek farka színnel
Rajzolgatja a jövőt;
Szép átomként minden óra
Bűvös, bájos arcot ölt.*

*Szent hűséget, boldogságot
Hagyjon hátra e varázs!
A fényes láng ellobog bár:
Maradjon meg a p a r á z s !*

(Tompa: Egy ifjú párhoz.)

De szeretnék világosabban beszélni. Nem valósul meg az, amit a szemünk látásából álmotunk. Nagyion kevés valósul meg abból, amit a szívünkkel álmotunk. De akármilyen formában is megvalósul mindaz, amit a *lelkünkkel* álmotunk. Megvalósul minden álmunk, amiből imádság tud lenni, amit az Isten színe előtt ki tudunk teregetni, amit az Ő Lelke megáld és megszentel, megtisztít és megerősít. Megvalósul mindaz, amit az égben angyalok álmotak meg és amit mi csak eltanultunk tőlünk, hogy mi is angyalok legyünk a világban.

Lányok! Én nem mondom néktek, hogy ne álmotjatok. Álmotjatok sokat — a lelketekkel! És még azt is bevallóin, hogy én azokat az álmokat se sajnálom, nem nevetem ki és nem vetem meg, amiket a szemem, vagy a szívem látásával álmotam. Sokat köszönhetek ezeknek, mert nevelték engem. Ady Endre egyik versével zárom hát előadásomat:

*A múltak álmán, balgaságán
Nevetni hogy tudsz édesem? ...
Feledheted a régi álmot,
De ne gúnyold ki sohasem.
Azt az édes, szerelmes álmot,
Melyből az élet felriaszt,
Ne hidd, hogy a szemedre hányják,
Hiszen csak álmodtuk mi azt!...
Lásd, gyötrelmes, nehéz az élet,
Ha hitünk mind a sírba hullt.
A keresztet miért viseljük,
Ha elfeledve már a múlt?!
Ha elfogytak emlékeink is,
Az életnek nincs t e r h e sem,
A múltak álmát, balgaságát
Mért gúnyolod ki édesem? ...*

(Ady: A múltak álmán.)